

عبدالحمین آذرنگ

نویسنده و مترجم

میرویساز محمد حسین خان ادیب اصفهانی ، ملقب به فروغی و ذکاالملک ، شخصیت‌های چندوجهی عصر ناصری و مظفری بود، مردی شاعر، ادیب، مترجم، مؤلف، ویراستار زبانی و ادبی، سردبیر مجله‌ای پیشگام، نوآور و تأثیرگذار، مدیر فرهنگی و انتشاراتی، مدرس و از صف اول پیشگامان معتدل جریان اصلاح طلبی و تجددخواهی در ایران عصر قاجار. وی در ۱۳۵۵ق در خانواده‌ای قدیمی، بازرگان و بافرهنگ در اصفهان به دنیا آمد.

پدرش آقا محمدمهدی ارباب اهل علم و ادب کلدانند، با ادب فارسی و عربی آشنایی یافت، تاریخ اصفهان و از منابع مهم در خصوص این شهر تاریخی.

فروغی تحصیلات مقدماتی را در اصفهان گذراند، با ادب فارسی و عربی آشنایی یافت، طبع شاعری اش از نوجوانی آشکار شد و به سرودن پرداخت. در ایام جوانی، هم به نقد و تجارت و هم برای سیر و سیاحت و آشنایی با دنیای خارج، عزم سفر هند کرد.اما زاپرزور کار، کشتی حامل مال التجاره‌اش در خلیج فارس دستخوش طوفان و غرق شد. در پی این حادثه چندگاهی گرفتار بود، حتی ازاین بابت به زندان افتاد. پس از رهایی، به گرم‌ران رفت، به دستگاه وکیل‌الملک حاکم وقت کرمان -راه یافت و با استفاده از فراغتی که نصیبش شد، به شعر پرداخت و بهترین قصیده‌هایش را در آن شهر سرود.سپس به قصدزیارت‌راهی عتبات‌عالیات شد؛ اما سر راه در کرمانشاه موقتاً اقامت کرد.

کرمانشاه در آن زمان شهر با رونقی به شمار می‌رفت، وزیر یکی از مراکز چهار گانه و اصلی واردات کالاهای خارجی به ایران بود. تبریز، رشت و یوشهر سه شهر دیگر و مراکز عمدهٔ واردات بودند. از آنجا که به حکم قاعدای تجریه و ثابت شده، اندیشه‌ها و فرهنگ‌ها همراه با کاروان‌های تجارتی و دادوستدهای بازرگانی همراه هستند.آن شهر هم یکی از دروازه‌های ورود مدرنیتیه به روایت عثمانی و عربی به ایران بود. مدرنیتیه به روایت قفقازی از راه تبریز، به روایت روسی از راه رشت، و به‌روایت انگلیسی و هندی از طریق یوشهر به ایران راه می‌یافت. از همین روست که از آغاز تحکرات تجددطلبی و مشروطه‌خواهی، تکاپوهاش را در آن چهار شهر می توان دید.

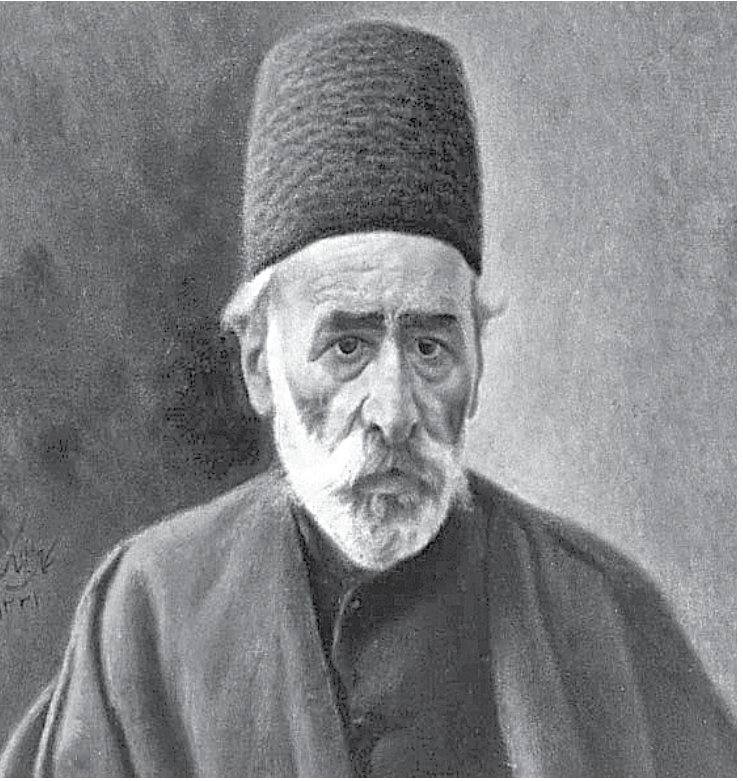
فروغی در کرمانشاه شش‌سای از معاریف از نزدیک آشناند؛ از جمله یابتی چندناز جعفرانقرانفست و بیرخاست‌دشت و از طریق آنان به سفیران گرایش یافت. کرمانشاه در آن زمان، یکی از کانون‌های فعال شاخه‌ای از متصوفه بود. کرمانشاه به کرپلا و نجف رفت. در مناهلی آمده است که مدتی به تکمیل تحصیلات قدیمه مشغول شد و در کنار تحصیل، به سرودن هم ادامه داد. قصیده‌های بلند و غزالی از او در مدح ائمه یادگار دورهٔ اقامتش در عتبات و حال و هوای آن ایام اوست.

محمد حسین فروغی که بود؟

«>>>>

محمدعلی فروغی ، دولتمرد و ادیب معروف، نخستین تشویق‌ه‌ار از پدرش دید و نخستین ترجمه‌هایش را در دورهٔ نوجوانی و جوانی، پدرش مقابل‌ه و ویرایش کرد. اما آواز ه پسر چنان اوج گرفت که شهرت پدر در سایهٔ آن فرار گرفت. آیا فروغی پدر را از نو بنیاد شناخت؟ شاید این نوشته تلاشی در راه پاسخ گفتن به همین پرسش باشد.

محمدعلی فروغی ، دولتمرد و ادیب معروف، نخستین تشویق‌ه‌ار از پدرش دید و نخستین ترجمه‌هایش را در دورهٔ نوجوانی و جوانی، پدرش مقابل‌ه و ویرایش کرد. اما آواز ه پسر چنان اوج گرفت که شهرت پدر در سایهٔ آن فرار گرفت. آیا فروغی پدر را از نو بنیاد شناخت؟ شاید این نوشته تلاشی در راه پاسخ گفتن به همین پرسش باشد.

منشی» (به اصطلاح امروزی سردبیر و ویراستار) و نیز مترجم را برعهده داشت؛ از جمله در: روزنامهٔ ایران، روزنامهٔ علمی، روزنامهٔ نیمه‌رسمی اطلاع، اکو ذ پرس (صدای ایران) (اردوی همایون و تربیت. «روزنامهٔ ایران» از ۱۳۸۸ و هفته‌ای سه شماره منتشر می‌شد. در این روزنامه وظیفه‌ای را که امروزه ویرایش‌زبانی وادبی می‌نامیم، نخست با میرزا علیخان نائیبی بود. پس از او به فروغی سپرده شد. «اطلاع» بیشتر حاوی خبرهای فارسی بود و فروغی و منشی برای آن نشر به مطالبی نوشتند؛ از جمله «اردوی همایون» و «خبرهای فارسی ترجمه می‌کرد.» (اردوی همایون» خبرهای روزنامهٔ سلطنتی چاپ و منتشر شده است؛ به قلم محمدحسین فروغی بوده است؛ مجلهٔ «تربیت» که فروغی حدود۵سال سردبیرش بود، نقطهٔ عطفی در تاریخ مطبوعات ایران قلمداد شده است. میرزا جهانگیرخان شیرازی (صویر اسرافیل)، از شهیدان راه مشروطیت و آزادی بیان و قلم، تأثیر تربیت را بر روزنامه‌خوانی، و بیان صریح آن را در بسیاری نکات ستوده است. محمدصدرهاشمی، تاریخ‌نگار مطبوعات فارسی، به مطالب سوهدمند، نثر و خط زیبای آن نشریه اشاره کرده و از تأثیرش بر بیداری ایرانیان و اندیشه‌های مشروطه‌خواهان یاد کرده است.

فروغی در دورهٔ مظفرالدین‌شاه (۱۳۱۳-۱۳۱۴ق) دورهٔ پیش‌وینزیربالغز مقدمات جنبش مشروطیت همزمان شده بود، مطالب را با بیان صریح تری در تربیت طرح می‌کرد. مشروطه‌خواهان از همین مطالب تأثیر گرفتند و شماری از آنان به مناسبت‌های مختلف از این تأثیر یاد کرده‌اند. فروغی تدریس هم می‌کرد. او به مدت هفت سال در مدرسهٔ علوم سیاسی، مبحث تاریخ و سیاست فارسی را درس داد و نسلی از پیشگامان جنبش مشروطه‌خواهی را از این راه با تاریخ شعر و شاعران ایران آشنادکرد. او از ۱۳۱۳ تا زمان مرگ، مدیریت این مدرسه را هم عهده‌دار بود.

افزون بر این فعالیت‌ها، فروغی به تألیف چند اثر و ویراستاری شماری کتاب دست زد. او را باید در سلک آن دسته از کارگزاران زبانی و ادبی دورهٔ قاجار به شمار آورد که پس از آغاز چاپ و نشر در ایران در دورهٔ عباس میرزا نایب‌السلطنه و محمدشاه قاجار، به صورت حرفه‌ای با مطبوعات و انتشارات عصر ناصری و مظفری همکاری داشتند.